

Başvuru: 23.11.2021

Kabul: 06.12.2021

OnlineFirst: 30.12.2021

DOI: <http://dx.doi.org/10.37344/talim.2022.22>

Copyright @ 2021 • ÖNDER

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/talim>

e-ISSN: 2630-5887

Aralık 2021 • 5(2) • 128-142

Ramazan Tayfa Çizgi Filminin Din ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Kasım KOCAMAN*, Rumeysa USLU**

Öz

Teknolojinin gelişimi ve internet kullanımının yaygınlaşması bireyin bunlardan bağımsız bir hayat sürmesini zorlaştırmıştır. Çocuk yaştan itibaren kullanılmaya başlanan medya araçlarının eğitim başta olmak üzere pek çok alanda olumlu ve olumsuz etkileri görülebilmektedir. Olumlu ve olumsuz davranışların çocuklara aktarma yollarından biri de çizgi filmlerdir. Çocuklar çoğunlukla model alarak öğrenmekte bu sebeple çocukluk döneminde en çok izlenen yayınlar olan çizgi filmler de çocuğun gelişiminde etkili olmaktadır. Bu çalışmada TRT Çocuk kanalında yayınlanan ve yerli bir yapım olan Ramazan Tayfa çizgi filmi, din ve değerler eğitimi açısından değerlendirilmiştir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanmasını doküman tarama tekniğine başvurulmuştur. Verilerin yorumlanmasında ise içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Otuz bölümü bulunan çizgi filmin bütün bölümleri araştırma kapsamında izlenilmiş ve değerlendirilmiştir. Bölümlerin analizi yapılırken değerler eğitimi noktasında Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu kök değerler, din eğitimi noktasında literatür çalışmasının akabinde belirlenen şartlar esas alınmıştır. Araştırma neticesinde Ramazan Tayfa çizgi filminde kök değerlere, Ramazan ayına dair geleneksel motiflere ve İslam dinine ait unsurlara fazlaca yer verildiği gözlemlenmiştir. Ancak Ramazan Tayfa çizgi filminde görsel olarak dini ritüellerin yoğun bir şekilde işlendiğini söylemek zordur. Bu durumu, çizgi filmin konseptinin bir sonucu olarak algılamak mümkündür. Netice itibarıyla Ramazan Tayfa çizgi filminin din ve değerler eğitimi açısından önemli bir rol üstlendiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Değerler Eğitimi, Din Eğitimi, Çizgi Film, Ramazan Tayfa

* Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Din Eğitimi Bilim Dalı, kasim.kocaman@dpu.edu.tr

** Yüksek Lisans öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Din Eğitimi Bilim Dalı, rmysuslu43@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4102-977X

An Examination of Ramazan Crew Cartoon from Religion and Values Education Perspective

Kasım KOCAMAN, Rumeysa USLU

Abstract

The development of technology and the widespread use of the internet have made it difficult for the individual to live an independent life. The positive and negative effects of media tools, which have been used since childhood, can be seen in many fields, especially in education. One of the ways of transferring positive and negative behaviors to children is cartoons. Children mostly learn by modelling, so cartoons, which are the most watched broadcasts in childhood, are also effective in the development of the child. In this study, Ramazan Tayfa cartoon, which is a local production and broadcast on TRT Çocuk, was evaluated in terms of religion and values education.

In the study, qualitative research method was used. Document scanning technique was used for data collection and content analysis technique was used for data interpretation. All parts of the cartoon, which has thirty episodes, were watched and evaluated within the scope of the research. All parts of the cartoon, which has thirty episodes, were watched and evaluated within the scope of the research. While analyzing the sections, the root values determined by the Ministry of National Education at the point of values education and the conditions determined after the literature study at the point of religious education were taken as basis. As a result of the research, it was observed that in the Ramadan Tayfa cartoon, the root values, the traditional motifs of the month of Ramadan and the elements of the Islamic religion were given a lot of space. However, it is difficult to say that religious rituals are handled intensely in the Ramadan Tayfa cartoon. It is possible to perceive this situation as a result of the concept of the cartoon. As a result, it can be said that Ramazan Tayfa cartoon plays an important role in terms of religion and values education.

Keywords

Values Education, Religious Education, Cartoon, Ramadan Crew

المخلص

فحص كارتون الطاقم الرمزي من تعليم الدين والقيم

إن تطور التكنولوجيا وانتشار استخدام الإنترنت يتيحان للفرد أن يعيش حياة مستقلة عنه جعلها صعبة. يمكن ملاحظة الآثار الإيجابية والسلبية للأدوات الإعلامية التي تم استخدامها منذ الصغر في العديد من المجالات، وخاصة في مجال التعليم. الرسوم الكارتونية هي إحدى طرق نقل السلوكيات الإيجابية والسلبية للأطفال. يتعلم الأطفال في الغالب من خلال عرض الأزياء، لذا فإن الرسوم الكاريكاتورية، وهي البرامج الإذاعية الأكثر مشاهدة في مرحلة الطفولة، فعالة في نمو الطفل. في هذه الدراسة، تم تقييم كارتون رمضان طيفة، وهو إنتاج محلي وبث على قناة TRT Çocuk، من حيث الدين وتعليم القيم. تم استخدام أسلوب البحث النوعي في الدراسة. تم استخدام تقنية مسح المستندات لجمع البيانات. استخدام تقنية

تحليل المحتوى في تفسير البيانات. تمت مشاهدة وتقييم جميع اجزاء الكارتون المكون من ثلاثين حلقة في نطاق البحث. أثناء تحليل الأقسام، أخذ القيم الجذرية التي حددتها وزارة التربية الوطنية في مجال تعليم القيم والظروف التي تم تحديدها بعد دراسة الأدب في مجال التربية الدينية كأساس. نتيجة البحث، لوحظ أنه في رسوم رمضان طيفية، تم إعطاء مساحة كبيرة للقيم الجذرية والزخارف التقليدية لشهر رمضان وعناصر الدين الإسلامي ومع ذلك، من الصعب القول إن الشعائر الدينية يتم التعامل معها بشكل مكثف في رسوم رمضان طيفية. من الممكن فهم هذا الموقف نتيجة لمفهوم كارتون. نتيجة لذلك، يمكن القول أن كارتون رمضان طيفية يلعب دورًا مهمًا في تعليم الدين والقيم.

الكلمات المفتاحية

تعليم القيم، التعليم الديني، كارتون، رمضان طيفية

Giriş

Gelecek nesillerin yetiştirileceği eğitim sistemleri kurulurken bazı hedefler belirlenir. Her toplum, bu hedeflerin belirlenmesinde topluma mal olmuş değerleri referans alır ve bu değerler eğitimin -başta uzak hedefleri olmak üzere- hedef belirlemede temel ölçüt olarak kabul edilirler (Kaymakcan ve Meydan, 2011, s. 30). Kaynaklarda farklı değer tanımlarına rastlamak mümkündür. Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde "Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>.) olarak tanımlanan değer, Hökelikli'ye (2011, s. 265) göre ise "neyin, hangi ve nasıl davranışların iyi, güzel, doğru ve kutsal olduğuna dair inanç ve kabullerimizdir" şeklinde tanımlanmaktadır. Sahip olunan değerlerin eğitimi insanın toplumsal birliktelik ve milli şuur kazanması noktasında önemli bir rol üstlenmektedir. İnsanın kendi kendine iyi işler başarması çok zordur ancak düzenli ve sistemli bir eğitimle iyi insan veya iyi vatandaş olma noktasında yetenek ve yeterliliğe de sahiptir (Hökeleli, 2011, s. 275). Değerler ve eğitim arasında sağlam ve dinamik bir ilişki bulunmakta, eğitim değerlerin kalıcılığını sağlama noktasında en elverişli araç olarak karşımıza çıkmaktadır (Kart ve Şimşek, 2020, s. 12). Milli Eğitim Bakanlığı, programların giriş kısmına "Değerler Eğitimi" başlığı altında bir bölüm ekleyerek değerler eğitiminin kapsamına ve uygulamasına dair detaylı bir bilgilendirme yapması değerler eğitimine verdiği önemi gösterir niteliktedir.

Değerler, eğitimin her alanında önemli olmakla birlikte din eğitiminde de büyük bir önem taşımaktadır. Dinin öngördüğü erdemli insan tipi ile toplumların beklentisi olan iyi ve üretken vatandaşın değerlerinin birbiriyle örtüştüğünü, bu sebeple okullarda verilen din eğitiminin önemli bir kısmının değer eğitimi olduğunu söyleyebiliriz (Kaymakcan-Meydan, 2011, s. 31). Din ve değerler eğitimi arasındaki kuvvetli bağı anlama adına Hayati Hökeleli'nin (2011, s. 243-244) şu tespiti dikkat çekmektedir: "Her seviyedeki din eğitimi, iyi ve sağlam karakterde kişiler yetişmesini öngören bir değerler eğitimine dayanmalıdır. Ezberlenen ve anlamı bilinmeden tekrar edilen dini bilgilerin öğretimi yerine, iyi insan olmanın doğal şart ve uygulamalarını içine alan bir din eğitimi anlayışı geliştirilmelidir".

Hayatımızda olumlu ve olumsuz pek çok özelliği ile var olan medya, eğitimsel açıdan, hem yetişkinleri hem çocukları model alma boyutunda etkilemektedir (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011, s. 293). Eğitimde bulunan pek çok öğrenme yöntemlerinden bir olan model olarak öğrenme ya da bir diğer ismiyle sosyal öğrenme konumuz

açısından önemli bir noktadır. Sosyal öğrenme kuramının önemli temsilcilerinden biri olan Bandura, kişinin öğrenmelerinin ve kişiliğinin büyük oranda gözlemlenen davranışlardan etkilendiği ve bu şekilde davranışların hem kişinin öğrenmelerini hem de kişiliğini gerçekleştirdiğini öne sürmektedir (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011, s. 287). Bandura, model alma sürecinde görsele ve sözele dayalı model alma şeklinde iki tür modelden bahseder. Görsele dayalı film veya televizyon karakterleri, sözele dayalı da nasıl davranılması gerektiğini belirten sözel ifadeler ön plana çıkmaktadır (Bandura, 1971, s. 7'den akt., Cebeci ve Demir, 2018). Çizgi filmleri göz önüne aldığımızda çizgi film karakterlerinin görsel figürleri ile çizgi filmlerden yansıyan sözel mesajlar, burada her iki modelinde varlığını göstermektedir (Cebeci ve Demir, 2018, s.141).

Çocukları oyalama konusunda etkili bir araç olarak kullanılan çizgi filmleri günümüzün görüntülü çocuk hikâyeleri ve masalları şeklinde de değerlendirilmektedir (Cebeci ve Demir, 2018, s. 140). Genel anlamda hikâyeler örnek alma ve özdeşleşmeyi sağladığı için eğitimde özellikle de din ve ahlak eğitiminde önemli bir yöntemdir (Okumuşlar, 2006, s. 237). Çizgi filmler ise görüntülü hikâyeler olarak, din ve değerler eğitimi bakımından motivasyonu en üst seviyelere çıkarma ve kalıcı izli öğrenmeleri gerçekleştirme adına çok yönlü eğitim teknolojisi ve materyali işlevini görmektedir. Bu nedenle “çizgi filmler öğrencilerin birden fazla duyusuna hitap ettiği, akıcılığı ve hareketliliği sayesinde dikkati topladığı, diğer eğitim araçlarının imkânlarını içerisinde barındırdığı ve bilgi ve eğlenceyi bir arada sundukları için daha etkili ve kalıcı bir eğitim sağladığını söyleyebiliriz”(Yorulmaz, 2015, s. 295). Bununla beraber çizgi filmlerin olumlu olduğu kadar olumsuz yönleri de vardır. Çocukların zihinsel ve duygusal dünyalarının yeni şekillendiği, dolayısıyla da din ve dini değerler ile henüz karşılaştıkları bir dönemde çizgi film karakterlerinin çocuklar tarafından rol model alınabileceği unutulmamalı ve bu konunun üzerinde önemle durulmalıdır (Kaya ve Atuk, 2020, s. 75-76). Günümüzde medyadan uzak durmanın pek mümkün olmadığı gerçeği göz önünde bulundurularak, medya okuryazarlığı konusunda özellikle daha çocukluk döneminde bir farkındalık oluşturma çaba içerisinde olunmalıdır. Doğru yönlendirmelerde bulunmak çocukların gelişimi açısından çok büyük öneme haizdir. Çizgi filmlerin öneminden yola çıkarak çalışmada din ve değerler eğitimi açısından “Ramazan Tayfa” çizgi filmi ele alınmış, içerdiği değerler incelemiştir.

Literatür

Çizgi filmlerde değerler eğitimine ya da din ve değerler eğitimine dair yapılan çalışmaların zaman içerisinde arttığı görülmektedir. Bu bölümde özellikle din ve değerler eğitimi açısından yapılan literatür taramasından bazı örneklere yer verilecektir.

Yorulmaz'ın (2013), “Pepee Çizgi Filminin Din Ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi” ile “Din Ve Değerler Eğitimi Açısından Caillou Çizgi Filminin Değerlendirilmesi” çalışmaları hem bu alanda hem de bu çalışmada önemli bir kaynak olarak yerini almaktadır. Ayrıca Yorulmaz'ın (2015) “Sinema ve Din Eğitimi” kitabı da medyanın din eğitimi ile ilişkisini araştırması noktasında önemlidir.

Din ve değerler eğitimi açısından Demir'in (2019) “Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Dini ve Kültürel Değerler Eğitimi” başlıklı doktora çalışması yerli ve yabancı çizgi film analizleri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirme yapılmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca Cebeci ve Demir'in (2018) “Çizgi Filmler Çocuklara Neyi Vaat Ediyor?” isimli makalesi de din ve değerler eğitimi açısından çizgi

filmlerin önemini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, "4-6 Yaş Grubu Çocukların Çizgi Filmlerden Etkilenme Durumları" (Cebeci ve Demir, 2018) konulu çalışma söz konusu yaş grubu çocukların çizgi film karakterlerini örnek aldıkları ile ilgili veriler sunarken, Demir (2020) tarafından çalışılan "Eğlendirici Dijital Aygıtların Olumsuz Etkilerinden Çocukları Korumada İleri Sürülen Yöntemler" adlı çalışma dijital medyanın çocuk üzerindeki etkilerini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Karaca (2019) tarafından hazırlanan "Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezi, Çinemre'nin(2021), "Diyabet TV Çizgi Filmlerinin Din Eğitime Katkısı Açısından İncelenmesi" ve "Diyabet TV Çizgi Filmlerinin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi" çalışmaları bu alana katkı sağlayan önemli çalışmalar arasında yer almaktadır.

Ramazan Tayfa Çizgi Filmi

Rafadan Tayfa çizgi filmi 2014 yılında TRT Çocuk kanalında yayına başlamıştır. Prodüksiyonu Ankara'da yapılan macera türündeki bu animasyonun yapımcılığını ve yönetmenliğini İsmail Fidan üstlenmektedir. Hikâye, "Rafadan Tayfa" adındaki arkadaş grubunun yaşadığı maceralardan oluşur. Arkadaş grubunun ismi ise bir bölümünde Hayri'nin gruplarına bir isim bulurlarken "Kafadan Tayfa" yerine açıklıktan "Rafadan Tayfa" demesinden ve onun çarpıcı bir isim olduğu için kabul edilmesiyle ortaya çıkar (Keskin ve Şentürk, 2019, s. 6). Dijital Tayfa, Trafik Tayfa gibi başka çizgi film sürümleri ile Rafadan Tayfa: Göbekli Tepe ve Rafadan Tayfa: Dehliz Maceraları isimleriyle iki adet animasyon sinema filmi de bulunmaktadır. Ramazan Tayfa ise Rafadan Tayfa'nın Ramazana ayına özgü hazırlanmış sürümüdür.

Rafadan Tayfa yapımcısı İsmail Fidan, Çimen ile yaptığı röportajda bu projede öncelikli hedeflerinin çocuklara eğlenceli bir içerik sunmak olduğunu, bunların yanında diğer (yardımlaşma, birlik, beraberlik, arkadaşlık) değerleri aktarmış olduklarını dile getirmektedir (Çimen, 2019). Ramazan Tayfa çizgi filminde ise, her ne kadar yapımcının öncelikli amacı olmasa da değerler eğitimi açısından pek çok unsurun yer aldığı söylenebilir.

Literatürde değerler eğitimi başlığı altında Rafadan Tayfa üzerine yapılmış çalışmalarla karşılaşmak mümkünken, Ramazan Tayfa'ya özel yapılmış ayrı bir çalışmanın olmadığı, bazı çalışmalarda ise bazı alt başlıklarda (Karaca, 2019) ya da birkaç bölüm özelinde ele alındığı gözlemlenmiştir. Odağında Ramazan Tayfa çizgi filminin yer aldığı doğrudan her hangi bir akademik çalışma bulunmamaktadır. Ancak özellikle Ramazan ayına özel bir içerik olması sebebiyle din eğitimi ve de değerler eğitimi açısından incelenmesinin önemli olacağı ve alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda pek çok veri toplama tekniğinden bahsedilmektedir. Bu bağlamda görüşme, gözlem, alan notları, fotoğraf ve video kayıtları, tarihi analizler, filmler vb. veri toplama tekniği sıralanmaktadır. Görüşme ve gözlem dışındaki diğer veri toplama teknikleri genel olarak "belgesel/doküman tarama" veya "doküman metodu" kapsamında değerlendirilmektedir (Karasar, 2021, s. 229-

230). Doküman tarama tekniğinde sadece yazılı belgelerin ötesinde film, video, fotoğraf gibi materyaller de doküman olarak kabul edilmektedir. Filmlerin/videoların birden fazla araştırmacı tarafından, tekrar ve değişik aralıklarla izleme olanağı sunması doküman incelemenin avantajları arasında zikredilmektedir (Şimşek ve Yıldırım, 2011, s. 189). Bunlar birlikte doküman taraması tekniğinin “alanyazın” ya da “literatür” taraması ve “içerik çözümlenmesi” şeklinde iki alt tekniği de bulunmaktadır (Karasar, 2021, s. 231). Bu bakımdan araştırma, yukarıda bahsedilen açıklamalar doğrultusunda genel anlamda, doküman tarama tekniği kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda doküman olarak konuyla ilgili olarak film ve videolardan, bununda yanında alanda yazılmış literatürden yararlanılmıştır.

“Nitel araştırmalarda verilerin analizinde en sık kullanılan teknikler; betimsel analiz, içerik analizi ve söylem analizidir.” (Balcı, 2021, s. 39). Bu teknikler içerisinde “içerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Selçuk, Kandemir, Palancı ve Dündar, 2014, s. 433). Bu anlamda içerik analizinde bir birine yakın anlam ifade eden veriler belli başlı temalar ve kavramlar etrafında birlikte ele alır ve okuyanın anlayabileceği tarzda örgütlenerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu bakımdan Ramazan Tayfa Çizgi filmindeki veriler, değerler eğitimi bağlamında Milli Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” olmak üzere on kök değer esas alınarak (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2017, s. 3) ve din eğitimi açısından da Yorulmaz’ın (2013) literatür taraması sonucu geliştirdiği İslam dinine ait cami, ezan, tespih vb. dini semboller; abdest, namaz, oruç vb. dini pratik veya ritüeller ve Bismillah, şükür, elhamdülillah vb. dini söylem/kavramlar şeklinde, temalar ve kavramalar haline getirilip organize edilmiş ve yorumlanmıştır.

Çalışmanın Evreni

Araştırmanın evrenini çocuklar için hazırlanmış 30 bölümü bulunan Ramazan Tayfa çizgi filmi oluşturmaktadır. Bu çizgi film, özellikle Ramazan ayında TRT Çocuk kanalından yayımlanmakta ayrıca kanalın internet sitesinden de çizgi filmin tüm bölümlerine erişilebilmektedir. Bu çalışmada, evrenin tümüne ulaşılmış ve gerekli veriler elde edilmiştir. Akademik çalışmalarda, örneklem büyüdükçe evreni temsil gücü o nispete artar (Balcı, 2021, s. 95-96), bu bakımdan evrenin tamamı çalışmaya konu edilerek evren-örneklem bağlamında araştırmanın temsiliyeti güçlü hale getirilmiştir.

Araştırmanın Bulguları

Ramazan Tayfa Çizgi Filminde Yer Alan Kök Değerler

Bu bölümde Ramazan Tayfa çizgi filminde yer alan değerlerin neler olduğu tespit edilmiş olup, değerlerin ne sıklıkla geçmiş olduğu kayıt altına alınmamıştır.

Tablo 1: Ramazan Tayfa Çizgi Filminde Kök Değerler:

Değerler Bölmüler	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Sevgi	Saygı	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımsverlik
1.Bölmüm: Ramazan Arifesi		✓			✓	✓		✓	✓	✓
2.Bölmüm: Ramazan Davulu				✓				✓	✓	✓
3.Bölmüm: Sahur			✓			✓		✓		
4.Bölmüm: Top Patladı		✓	✓	✓						
5. Bölmüm: Orucu Unutmak		✓		✓				✓		
6. Bölmüm: Teravihin Faydaları		✓	✓	✓		✓				
7.Bölmüm: Pişi Dökme						✓	✓			
8.Bölmüm: Orucu Ne Bozar?					✓			✓		
9.Bölmüm: Pide Kuyruğu	✓		✓		✓			✓		
10.Bölmüm: İftar Çadırı		✓		✓			✓	✓		✓
11.Bölmüm: Biliyorsun Ramazandayız		✓			✓	✓		✓		
12.Bölmüm: İftar Vakti			✓	✓	✓	✓			✓	
13.Bölmüm: Veresiye Defteri			✓	✓			✓	✓	✓	
14.Bölmüm: Ramazan Manileri		✓			✓					
15.Bölmüm: İftar Yemeği		✓				✓	✓			✓
16.Bölmüm: İlk Sahur				✓		✓		✓	✓	
17.Bölmüm: Çat Kapı						✓	✓		✓	✓
18.Bölmüm: Diş Kirası						✓	✓		✓	✓
19.Bölmüm: Arife Çiçeği			✓	✓				✓		✓
20.Bölmüm: Askıda Pide								✓		✓
21.Bölmüm: Mahalle İmsakiyesi						✓	✓			✓
22.Bölmüm: Cana Sefa Şerbet		✓							✓	
23.Bölmüm: Ramazan Nedeniyle						✓		✓		✓
24.Bölmüm: Son Tekne Orucu		✓		✓	✓	✓				✓
25.Bölmüm: Sadaka Taşı							✓	✓	✓	✓
26.Bölmüm: İmsak Vakti		✓		✓	✓					
27.Bölmüm: Gölge Oyunu						✓			✓	
28.Bölmüm: Ramazan Şenliği		✓				✓			✓	✓
29.Bölmüm: Ramazan Günlüğü		✓	✓	✓			✓	✓		

30.Bölüm: Güllaç

✓

✓

✓

Tabloyu incelediğimizde Ramazan Tayfa çizgi filminde en çok sevgi, sorumluluk ve yardımlaşma değerinin yer aldığını söylenebilir. Eski mahalle kültürünün izlerini taşıyan bu çizgi filmde Ramazan Tayfa ve mahalleli arasındaki sevgi ve saygı temelli iletişim dikkat çekmektedir. Mahallenin yaşlıları olan Basri Amca, Sadettin Usta ve Fatma Nene'nin çocuklara karşı sevgi temelli konuşmaları, çocukların onlara karşı saygılı ifadeleri örnek davranışlar olarak ön plana çıkmaktadır. On yedinci bölümde Ramazan Tayfa'nın yalnız iftar yapmaması için mahallenin yaşlılarına çat kapı misafir olarak gitmeleri ve Sadettin Usta'nın bundan ne kadar mutlu olduğunu "Ne iyi ettiniz de geldiniz..." şeklinde dile getirmesi bu duruma örnek olarak verilebilir.

Resim 1: Fatma Nene'nin Ramazan Tayfa'ya diş kirası vermesi

Resim 2: Sadettin Usta ile Ramazan Tayfa'nın İftar Yemeği

Ramazan Tayfa çizgi filminde yardımseverlik değerine de sıkça yer verildiği görülmektedir. Birinci bölümde Ramazan Tayfa'nın mahya yapımında Rüstem abiye yardım etmesi, yedinci bölümde Fatma Nene'nin yaptığı pişilerin mahalleye dağıtımında Mert ve Sevim'in yardım etmesi, dokuzuncu bölümde Akın'ın Basri Amca'ya Hale'nin Sadettin Usta'ya pide almak için kuyruğa geçmesi, onuncu bölümde Hayri'nin ihtiyaç sahipleri için iftar çadırında yemek toplaması yardımlaşmaya değinilen noktalardır. On üçüncü bölümde bakkalın veresiye defterinden rastgele bir sayfa kopararak o sayfanın borçlarının ödenmesi, yirminci bölümde askıda pide uygulamasıyla ihtiyaç sahiplerine yardım edilmesi ve yirmi beşinci bölümde sadaka taşı geleneğinden bahsedilmesi bir kişiye incitmeden nasıl yardım edilebilir gösterme adına önemli bölümlerdir.

Ramazan Tayfa bölümlerinde Ramazan adetlerinin sıkça dile getirilmesi, komşuluk ilişkilerine ve misafirperliğe vurgu yapılması, mahya, ramazan davulu, ramazan şerbeti, gölge oyunu gibi kültürel unsurlara yer verilmesi vatanseverlik değeri altında ele alınabilecek noktalardır. Ramazan'a özel hazırlanmış bir içerik olarak bölümlerde oruca ve bununla birlikte sabra ve öz denetime sıkça yer verildiğini görmekteyiz. Tekne orucu geleneğinin bahsedildiği yirmi dördüncü bölümde Mert'in kardeşi Akın'a "Sabrın kıymetli bir erdem olduğunu aklından çıkarma" şeklinde öğüdü ve Akın'ın hediye edilen kutuyu uzun süre açmayıp sabretmesi, sabrın ele alınışına örnek verilebilir. Değerlerin ele alınışına farklı örnekler olarak beşinci bölümde çocukların birbirlerine orucu hatırlatmak için çabalaması sorumluluk değerinin ön plana çıktığı noktalardandır. Benzer şekilde yirmi dokuzuncu bölümde Hayri'nin masadaki defteri eline alınca Akın'ın günlüğü olduğunu fark etmesi üzerine

hemen bırakması, Akın geldiğinde durumu açıklaması dürüstlük ve sorumluluk değeri açısından önemli detaylardır.

Resim 3: Hayri ve Kamil'in gölge oyunu oynaması

Resim 4: Hayri'nin Akın'ın günlüğünü fark etmesi

Ramazan Tayfa çizgi filminde en az adalet değerine yer verildiği görülmektedir. Adalet değerine en açık şekilde dokuzuncu bölümde bakkalın oğlu olmasına rağmen Kamil'in pide kuyruğuna geçmesi, neden kuyruğa geçtiği sorulduğunda Kamil'in "Babam hak yememe konusunda çok titizdir, eğer sana pide verirsem hak geçmiş olur o yüzden sıraya geç dedi" cevabını verdiği sahnedir. Her ne kadar Karaca'nın (2019) yaptığı çalışmada unutarak bir şey yemenin orucu bozmamasını, hasta olanın oruç ile sorumlu olmayıp sonradan kaza etmesini adalet çerçevesinde değerlendirse de, kök değerler açısından adalet değerinin izlenen bölümlerde açık bir şekilde sadece bir bölümde geçtiği söylenebilir. Ramazan Tayfa çizgi filminde adalet değerine daha çok yer verilmesi, çocukların adalet değerinin sosyal hayattaki karşılığını görmelerini sağlayabilirdi.

Kök değerlerin okul öncesinden lise son sınıfa kadar yaş gruplarına göre belirlenen programlarla derslerde öğrenciye kazandırılması amaçlanmaktadır. Temel olarak belirlenen bu on değer dışında izlenen bölümlerde pek çok farklı değer de varlığı gözlenmiştir. Değerlerin eğlenceli bir şekilde çocuklara aktarılması çocukluk döneminden itibaren bu değerlerin kazanılmasına olumlu katkısı olacaktır.

Ramazan Tayfa Çizgi Filminde Dini Bulgular

Bu bölümde Ramazan Tayfa çizgi filminde yer alan dini bulgular üç tema altında ele alınmıştır. Dini pratikler tespit edilirken namaz, oruç, zekât gibi ibadetler, dini söylemler tespit edilirken günlük hayatta kullandığımız Bismillah, Elhamdulillah, Allah Allah gibi söylemler, dini semboller tespit edilirken cami, ezan, tespih gibi dini çağrışımında bulunan sembolik ifade ve görsellere dikkat edilmiştir. Çalışma yapılırken izlenen bölümde ele alınan değer grubundan bir ifadenin geçmesi yeterli görülmüş, tekrar sıklığı kayıt altına alınmamıştır.

Tablo 2: Ramazan Tayfa Çizgi Filminde Dini Bulgular

Dini Bulgular	Dini Pratikler (İbadetler)	Dini Söylemler	Dini Semboller
Bölümler			
1.Bölüm: Ramazan Arifesi	✓	✓	✓
2.Bölüm: Ramazan Davulu	✓	✓	

3.Bölüm: Sahur	✓		✓
4.Bölüm: Top Patladı	✓		✓
5.Bölüm: Orucu Unutmak	✓	✓	✓
6.Bölüm: Teravihin Faydaları	✓		✓
7.Bölüm: Pişi Dökme	✓	✓	
8.Bölüm: Orucu Ne Bozar?	✓	✓	
9.Bölüm: Pide Kuyruğu	✓		
10.Bölüm: İftar Çadırı	✓		
11.Bölüm: Biliyorsun Ramazandayız	✓	✓	✓
12.Bölüm: İftar Vakti	✓	✓	✓
13.Bölüm: Veresiye Defteri	✓		
14.Bölüm: Ramazan Manileri	✓		✓
15.Bölüm: İftar Yemeği	✓	✓	✓
16.Bölüm: İlk Sahur	✓		✓
17.Bölüm: Çat Kapı	✓		✓
18.Bölüm: Dış Kirası	✓		✓
19.Bölüm: Arife Çiçeği	✓		✓
20.Bölüm: Askıda Pide	✓		
21.Bölüm: Mahalle İmsakiyesi	✓		✓
22.Bölüm: Cana Sefa Şerbet	✓		
23.Bölüm: Ramazan Nedeniyle	✓	✓	
24.Bölüm: Son Tekne Orucu	✓		
25.Bölüm: Sadaka Taşı	✓		
26.Bölüm: İmsak Vakti	✓		
27.Bölüm: Gölge Oyunu	✓		
28.Bölüm: Ramazan Şenliği	✓		✓
29.Bölüm: Ramazan Günlüğü	✓		
30.Bölüm: Gülleç	✓		

Bölmelere yönelik değerlendirmeye geçmeden önce Ramazan Tayfa çizgi film bölümlerine başlamadan giriş jeneriği olarak yer alan ramazan davulu ve manilerine değinmek gerekmektedir. Rüstem Abi ve Rafadan Tayfa giriş kısmında şu manileri söylemektedir:

Hoş geldin Ya Ramazan

Bize derler Rafadan

Acıkınca sızlanma
Sabır verir Yaradan
Bize derler Rafadan

Herkes ayrı kafadan
Ne yapalım arkadaşlar
Böyle yaratmış Yaradan

Ramazan Tayfa çizgi filminde her bölüme başlarken manilerin tekrar edilmesi, ara ara bölümlerde Ramazan davulu ve mani kültürüne yer verilmesi çocuklara Ramazan kültürünün aktarılması hususunda önemlidir. Ayrıca manilerde Ramazanın coşku ile karşılanması, sabra ve yaratıcıya dair yapılan vurgu dikkat çeken başka noktalaradır.

Resim 5: Rüstem Abi ve Ramazan Tayfa

Resim 6: Camiler ve Mahya

Tabloda yer alan verilerden yola çıkarak Ramazan Tayfa çizgi filminde çok fazla dini unsurun yer aldığı söylenebilir. Ramazana özel bir içerik olduğu için her bölümde dini pratik olarak oruca vurgu yapılmış, çocukların oruca alışması için uygulanan tekne orucu kültüründen bahsedilmiş, iftar ve sahura sık sık yer verilmiştir. İlk bölümde Hayri'nin orucu nefsinin kontrol etmek ve içini dışını temizlemek için tuttuğunu dile getirmesi, Rüstem Abi'nin teravih namazının başladığını hatırlatması, altıncı bölümde teravihin faydalarından biri olan vücuda kuvvet vermesinin dile getirilmesi, on ikinci bölümde oruçluya Allah'ın sabrı vereceğinin dile getirilmesi önemli noktalaradır.

Resim 7: Ramazan Tayfa İftar Çadırında

Resim 8: Sadaka Taşı Bölümü

Bölümlerde orucun sadece aç kalmak olmadığının üzerinde durulmuş, iftar yemeklerine ve komşuluk ilişkilerine sık sık yer verilmiştir. On dokuzuncu bölümde Mert'in Akın'a israfın doğru olmadığına dair öğütler vermesi ve Akın'ın mahalledeki imkânı olmayan arkadaşına harçlıklarını biriktirip bayramlık alması Ramazan'ın

ruhunu çocuklara anlatma noktasında önemli örneklerdir. Yirmi beşinci bölümde ele alınan sadaka taşı konusu ile geçmişten gelen, verenin ve alanın bilinmediği sadaka kültürünün tekrar dile getirilmiş olması çocuklara hem kültürel hem de dini eğitim açısından olumlu katkı yapacaktır.

Genelde eğitim özelde din eğitimi açısından bir konunun soyut bir şekilde anlatılması, yaşanılabilir nitelikte örneklendirme yapılmadan sunulması öğrenmeyi geciktirebilir (Okumuşlar,2006, s. 237). Rafadan Tayfa çizgi filminin, Ramazan ayına özel hazırlanan versiyonu olan Ramazan Tayfa çizgi filminde “bölümlerde, Ramazan ayı ile ilgili birçok terim, hikâyeleştirilerek anlatılmakta, konularla ilgili bağlantılar kurularak, çocukların anlayacağı şekilde ifadeler ve olay örüntülerine yer verilmektedir”(Karaca, 2019, s. 124). Bölümlerde ramazana veya değerlere dair meselelerin didaktik bir öğretim yönteminden ziyade, eğlenceli bir şekilde ele alınışı çocukların öğrenilen konuları özümsemesine katkı sağlayıcı düşünülmektedir. Örnek olarak orucu unutarak bir şey yemenin orucu bozmayacağını anlatıldığı bölümü verebilir. Kamil oruçlu olduğunu unutup leblebi yerken bunu gören Hayri Kamil’e oruçlu olduğunu hatırlatmış, bu duruma üzülen Kamil’i oruçlu olduğunu unutarak bir şey yemenin orucu bozmadığını örneklerle anlatarak teselli etmiştir. Daha sonra Kamil de koşturarak diğer arkadaşlarına bunu söylemeye gitmiş ve Ramazan Tayfa arasında geçen bu süreç adeta bir macera şeklinde anlatılmıştır. Bu şekilde oruca ve ramazana dair bilgileri daha eğlenceli bir tarzda öğrenmeleri çocuklarda kalıcılık açısından etkili olacağı söylenebilir. Ayrıca Türk örf ve adetlerine dair pek çok meselenin Ramazan’a özel vurgularla daha belirgin hale getirilmiş olması değerler ve din eğitimi açısından kalıcı bir öğrenme sağlama adına önemli olacaktır.

Ramazan Tayfa çizgi filminde dini söylemlere de rastlamak mümkündür. İkinci bölümde sahur için davul çalan Kamil’e mahallelinin “Maşallah” demesi, beşinci bölümde Hayri’nin orucunu hatırladığı anı anlatırken “Allah’tan” demesi, on ikinci bölümde ezanın okunmasıyla birlikte Kamil ve Hayri’nin “Bismillah” deyip dua ederek yemeğe başlaması dini söylemlerin kullanıldığı bölümlere örnek olarak verilebilir. Benzer şekilde bölümlerde ezan sesinin duyulması, ara ara cami görsellerine yer verilmesi dini semboller adı altında incelenmiştir.

Ramazan Tayfa çizgi filminde çok fazla dini unsurun olduğu dile getirilmişti ancak bölümlerde dinin ele alınışının daha çok kültürel düzeyde olduğu ve ibadetlerin daha çok toplumsal faydası üzerinde durulduğu söylenebilir. Ayrıca Kur’an ayı olarak bilinen Ramazan ayına özel üretilmiş bir içerikte Kur’an’a dair sözel veya görsel vurgunun yapılmaması da dikkat çeken bir husustur. Bu şekilde dini ritüellere dair görsel içeriklerinin olmaması çizgi filmin konseptinin bir sonucu olarak algılamak mümkündür. Ayrıca yapımcının bu noktada özel bir amacının olmadığı da unutulmamalıdır.

Sonuç ve Öneriler:

Ramazan Tayfa çizgi filminin otuz bölümünün incelenmesiyle yapılan bu araştırmada, kök değerler ve din eğitimi açısından sözel ve görsel olarak pek çok unsurun olduğu gözlemlenmiştir. Ramazan ayına dair gelenek ve göreneklerin sık sık dile gerilmesi, mahalleli arasındaki yardımlaşma ve paylaşmaya yapılan vurgular, Ramazan ayı ve oruç ibadetine dair bilgilendirici içerikler Ramazan Tayfa çizgi filminde takdir edilmeyi hak eden noktalarıdır. Ramazan Tayfa çizgi filminin bölümlerinde ramazanın dini boyutundan daha çok kültürel boyutuna (ramazan davulu, pide kuyruğu, ramazan çadırı, mahya vb.) vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu

durumu dinin toplumda yaşanılabilirliğinin somut örneklerle gösterilerek, çocuklarda dine dair olumlu bakış açısı kazandırma noktasında faydalı bir içerik olarak değerlendirilebilir. Netice itibariyle gerek bölüm sürelerinin kısa olması gerekse zengin bir içeriğe sahip olması Ramazan Tayfa çizgi filminin din ve değerler eğitimi açısından materyal olarak kullanımını kolaylaştırmaktadır.

Çizgi filmler çocukların dünyasında etkinliğini hala devam ettirmektedir. Bu sebeple televizyonda yabancı yapım çizgi filmlerden daha çok yerli yapım çizgi filmlerin yer alması gerekmektedir. Ayrıca yeni yapımlarda din eğitimi uzmanları da aktif olarak görev almalıdır. Ramazan Tayfa çizgi film bölümlerinin sonunda yer alan isimler arasında din/din eğitimi uzmanının yer almadığı gözlemlenmiştir. Ancak bütün bölümlerde din eğitimi uzmanına danışılması gerektiği açıktır. Buradan hareketle denilebilir ki din eğitimcisi yetiştiren kurumlarda (özellikle lisansüstü eğitim noktasında) güncel medya ve iletişim çalışmalarına, medya okuryazarlığı derslerine önem verilmelidir.

Teknoloji çağında yaşamının bir getirisi olarak eğitimde teknolojiden olabildiğince yararlanılmalıdır. Okul öncesinden lise son sınıfa kadar her kesimin yaşına uygun rol modeller oluşturularak dijital ortamlarda bu rol modellerin aktif bir şekilde yer alması sağlanmalıdır. Oluşturulacak bu rol modeller değerlerin aktarılmasında önemli görevler üstlenecektir.

Zaman içerisinde çizgi film ve değerler eğitimi hakkında yayınlanan çalışmaların arttığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar özellikle çocukluk döneminde çizgi filmlerin din ve değerler eğitimi açısından etkisini ortaya çıkarmaktadır. Çalışmaların değerler eğitimi odaklı olduğu, özelde din eğitimi odaklı daha çok çalışmanın yapılmasının gerektiği söylenebilir.

Kaynakça

Atuk, F. G. & Kaya, E. E. (2020). Çocuklarda din dilinin oluşturulması: Çizgi filmler örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7, (12), 51-92.

Balcı, A. (2021). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.

Cebeci, S. & Demir R. (2018). 4-6 yaş grubu çocukların çizgi filmlerden etkilenme durumları, *JASSS*, 67, 291-306.

Cebeci, S. & Demir R. (2018). Çizgi filmler çocuklara neyi vaat ediyor?. *Diyanet İlmî Dergi*, 54 (1), 139-170.

Çimen, M. F. (2019). *Kamu yayıncısı trt çocuk kanalında yayınlanan rafadan tayfa çizgi filminin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Çinemre, S. (2021). Diyanet tv çizgi filmlerinin 4-6 yaş grubu kur'an kursu öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitim Dergisi*, 19 (41), 207-243.

Çinemre, S. (2021). Diyanet tv çizgi filmlerinin din eğitimine katkısı açısından incelenmesi. *Hitit İlahiyat Dergisi*, 20 (1), 81-108.

Demir, R. (2019). *Türkiye'de çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerde dini ve kültürel değerler eğitimi* (Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Demir, R. (2020). Eğlendirici dijital aygıtların olumsuz etkilerinden çocukları korumada ileri sürülen yöntemler. *JASSS*, 81, 651-672.

Hökekleli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

<https://www.trtcocuk.net.tr/ramazan-tayfa>.

<https://www.trtizle.com/cocuk/ramazan-tayfa>.

Karaca, S. S. (2019). *Çizgi filmlerde değerler eğitimi, değerler eğitimi açısından rafadan tayfa çizgi filminin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Karasar, N. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler yöntemler*. İstanbul: Nobel.

Kart, M. & Şimşek, H. (2020). Türk eğitim sisteminde değer arayışı: yenilenen (2017) ilköğretim programları hangi değerleri kazandırıyor?. *Değerler Eğitim Dergisi*, 18 (40), 9-44.

Kaymakcan R. & Meydan, H. (2011). Din kültürü ve ahlak bilgisi programları ve öğretmenlerine göre değerler eğitimi. *Değerler Eğitim Dergisi*, 9 (21), 27-51.

Keskin, A. & Şentürk, Ş. (2019). Rafadan Tayfa çizgi filminin milli ve evrensel değerler açısından değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1-15.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). *Basın açıklaması*. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf. Erişim tarihi: 15 Ekim 2021.

Okumuşlar, M. (2006). Din eğitiminde etkin bir yöntem olarak hikâye. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 237-252.

Oruç, C., Özyürek, H. & Tecim, E. (2011). Okul öncesi dönem çocuğun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15 (48) 281-297.

Selçuk, Z., Kandemir, M., Palancı, M. & Dündar, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39 (173), 430-453.

Şimşek, H. & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu İnternet Sözlüğü. (<https://sozluk.gov.tr/>)

Yorulmaz, B. (2011). Din ve değerler eğitimi açısından Cailou çizgi filminin değerlendirilmesi. *Diyanet İlmî Dergi*, 49 (3), 127-143.

Yorulmaz, B. (2013). Pepee çizgi filminin din ve değerler eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (24), 438-44.

Yorulmaz, B. (2015). *Sinema ve din eğitimi*. İstanbul: DEM Yayınları.